

**MOLIYAVIY XIZMATLARNI TRANSFORMATSIYA QILISHDA
RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI**

Bobomurotov G'iyossidin Xudoyberdiyevich

Toshkent viloyati soliq boshqarmasi

Aannotatsiya: ushbu maqola moliyaviy xizmatlarni raqamlashtirishning ahamiyatini ta'kidlab, bu jarayonning ijobiy va salbiy jihatlarini ko'rib chiqadi. Raqamli transformasiya moliyaviy sektorni dinamik va innovasion sohaga aylantirmoqda, biroq bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun bir qator muammolarni hal qilish zarur.

Kalit so'zlar: raqamli transformasiya, moliyaviy xizmatlar, raqamli texnologiyalar, blokcheyn, sun'iy intellekt, moliyaviy inklyuzivlik, kiberxavfsizlik.

Аннотация: В этой статье рассматриваются плюсы и минусы этого процесса, подчеркивая важность оцифровки финансовых услуг. Цифровая трансформация делает финансовый сектор динамичным и инновационным, но для успешного осуществления этого процесса необходимо решить ряд проблем.

Ключевые слова: цифровая трансформация, финансовые услуги, цифровые технологии, блокчейн, искусственный интеллект, финансовая инклюзивность, кибербезопасность.

Aannotation: this article examines the positive and negative aspects of this process, highlighting the importance of digitizing financial services. Digital transformation is turning the financial sector into a dynamic and innovative sector, but to successfully carry out this process, it is necessary to solve a number of problems.

Keywords: digital transformation, financial services, digital technology, blockchain, artificial intelligence, financial inclusion, cybersecurity.

XXI asr – bu raqamlashtirish asri. Bugungi kunda barcha sohalarda raqamli texnologiyalarning oʻrni beqiyos. Moliyaviy sektor ham bundan mustasno emas. Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi bilan moliyaviy xizmatlar koʻrsatish sohasida tub oʻzgarishlar yuz bermoqda. Bu oʻzgarishlar mijozlarga yangi imkoniyatlarni yaratmoqda, bank tizimining samaradorligini oshirmoqda va jamiyatning moliyaviy inklyuzivlik darajasini oshirmoqda.

Oʻzbekistonda iqtisodiyot tarmoqlari, ijtimoiy soha va davlat boshqaruvi tizimining jadal raqamli rivojlanishini taʼminlash, shu jumladan elektron davlat xizmatlarini koʻrsatish mexanizmlarini yanada takomillashtirish maqsadida Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi Farmoni bilan “Raqamli Oʻzbekiston – 2030” strategiyasi tasdiqlangan. Strategiya BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlari va elektron hukumatni rivojlantirish reytingida belgilangan ustuvor vazifalardan kelib chiqib, raqamli texnologiyalarni yanada keng joriy etish uchun asos boʻlib xizmat qiladi va unda raqamli iqtisodiyot va elektron hukumatni rivojlantirishning strategik maqsadlari, ustuvor yoʻnalishlari hamda oʻrta va uzoq muddatli istiqbolli vazifalari belgilangan.

Moliyaviy xizmatlar transformasiyasi: Oʻzbekiston misolida

Moliyaviy xizmatlar transformasiyasi – bu moliyaviy institutlarning faoliyatiga raqamli texnologiyalarni keng joriy etish jarayonidir. Bu jarayon mijozlarga yangi imkoniyatlarni yaratadi, bank tizimining samaradorligini oshiradi va jamiyatning moliyaviy inklyuzivlik darajasini oshiradi.

Oʻzbekistondagi moliyaviy xizmatlar transformasiyasining asosiy yoʻnalishlari:

- Mobil bankling: Aholi va yuridik shaxslar uchun mobil ilovalar orqali toʻlovlarni amalga oshirish, pul oʻtkazish, kredit olish va boshqa koʻplab moliyaviy operatsiyalarni bajarish imkoniyati yaratildi.
- Onlayn-banking: Mijozlar endilikda oʻz shaxsiy kabineti orqali hisob raqamlarini boshqarish, toʻlovlarni amalga oshirish, kredit arizalarini yuborish va boshqa koʻplab xizmatlardan foydalanishlari mumkin.

- To'lov tizimlarining rivojlanishi: O'zbekistonda to'lov tizimlarining rivojlanishi natijasida aholi va biznes sub'ektlari uchun to'lovlarni amalga oshirish jarayoni yanada qulay va tezkor bo'ldi.
- Fintex startaplarning paydo bo'lishi: O'zbekistonda fintex startaplarning soni ortib bormoqda, ular yangi moliyaviy mahsulot va xizmatlarni yaratishga hissa qo'shmoqda.
- Moliyaviy inklyuzivlikning oshishi: Raqamli moliyaviy xizmatlar aholining kam ta'minlangan qismi uchun ham moliyaviy xizmatlarga dostup imkonini beradi.

Raqamli texnologiyalarning moliyaviy xizmatlarga ta'siri

Raqamli texnologiyalar moliyaviy xizmatlar sohasiga quyidagicha ta'sir ko'rsatmoqda:

Mijozlar tajribasini yaxshilash: Onlayn-banking, mobil banklar, internet-to'lov tizimlari mijozlarga har qanday joy va vaqtda moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkonini beradi.

Yangi moliyaviy mahsulotlar va xizmatlarning paydo bo'lishi: Blokcheyn texnologiyasi asosida kriptovalyutalar, smart-kontraktlar kabi yangi moliyaviy instrumentlar paydo bo'lmoqda.

Xarajatlarni kamaytirish: Raqamli texnologiyalar yordamida banklar filiallar sonini kamaytirish, avtomatizasiyalash va boshqa ko'plab jarayonlarni optimallashtirish orqali xarajatlarni kamaytirishi mumkin.

Moliyaviy inklyuzivlikni oshirish: Raqamli moliyaviy xizmatlar aholining kam ta'minlangan qismi uchun ham moliyaviy xizmatlarga dostup imkonini beradi.

Xavflarni boshqarishni yaxshilash: Sun'iy intellekt va boshqa analitik instrumentlar yordamida bank xavflarni aniqlash va ularning oldini olish imkoniga ega bo'ladi.

Raqamli texnologiyalarning asosiy turlari va ularning qo'llanilishi

Blokcheyn texnologiyasi: Blokcheyn texnologiyasi tranzaksiyalarning xavfsizligi va shaffofligini ta'minlaydi. U kriptovalyutalardan tashqari, boshqa sohalarda ham, masalan, sug'urta va kreditlashda qo'llaniladi.

Sun'iy intellekt: Sun'iy intellekt mijozlarning xatti-harakatlarini tahlil qilish, xavflarni aniqlash va shaxsiylashtirilgan xizmatlarni taqdim etishda qo'llaniladi.

Bulut texnologiyalari: Bulut texnologiyalari ma'lumotlarni saqlash va qayta ishlash uchun ishonchli va maqsadga muvofiq platformani ta'minlaydi.

Internet narsalar: Internet narsalar texnologiyasi moliyaviy xizmatlarni boshqa sohalar bilan integrasiyalash imkonini beradi. Masalan, aqlli uylardagi energiya iste'molini tahlil qilish asosida kredit berish.

Kiberxavfsizlik: Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi bilan kiberxurujlar xavfi ham ortadi. Shu sababli, kiberxavfsizlik tizimlarini yaratish va takomillashtirish muhim ahamiyatga ega.

Raqamli transformasiyaning oldida turgan muammolar

Raqamli transformasiya jarayonida bir qator muammolar mavjud:

Kiberxavfsizlik: Kiberxurujlardan himoya qilish uchun kuchli xavfsizlik tizimlarini yaratish zarur.

Ma'lumotlarni himoya qilish: Mijozlarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish qonunchilik talablariga javob berishi kerak.

Texnologik infratuzilmani rivojlantirish: Barcha mintaqalarda tezkor internet va zamonaviy texnologiyalarga bo'lgan talabni qondirish zarur.

Kadrlarni tayyorlash: Raqamli texnologiyalar sohasida yuqori malakali mutaxassislariga bo'lgan ehtiyoj ortib bormoqda.

Raqamli moliyaviy xizmatlarning rivojlanishidagi asosiy yo'nalishlar:

Mobil bankling xizmatlarining kengayishi: Aholi va yuridik shaxslar uchun mobil ilovalar orqali to'lovlarni amalga oshirish, pul o'tkazish, kredit olish va boshqa ko'plab moliyaviy operatsiyalarni bajarish imkoniyati yaratildi.

Onlayn-banking tizimlarining takomillashtirilishi: Mijozlar endilikda o'z shaxsiy kabineti orqali hisob raqamlarini boshqarish, to'lovlarni amalga oshirish, kredit arizalarini yuborish va boshqa ko'plab xizmatlardan foydalanishlari mumkin.

To'lov tizimlarining rivojlanishi: O'zbekistonda to'lov tizimlarining rivojlanishi natijasida aholi va biznes sub'ektlari uchun to'lovlarni amalga oshirish jarayoni yanada qulay va tezkor bo'ldi.

Fintex startaplarning paydo bo'lishi: O'zbekistonda fintex startaplarning soni ortib bormoqda, ular yangi moliyaviy mahsulot va xizmatlarni yaratishga hissa qo'shmoqda.

Moliyaviy inklyuzivlikning oshishi: Raqamli moliyaviy xizmatlar aholining kam ta'minlangan qismi uchun ham moliyaviy xizmatlarga dostup imkonini beradi.

Raqamli moliyaviy xizmatlarning afzalliklari:

Qulaylik: Mijozlar har qanday joy va vaqtda moliyaviy xizmatlardan foydalanishlari mumkin.

Tezkorlik: Tranzaksiyalarni amalga oshirish vaqti sezilarli darajada qisqardi.

Shaffoflik: Barcha moliyaviy operatsiyalar to'g'risidagi ma'lumotlar mijozga ochiq-oshkora taqdim etiladi.

Xavfsizlik: Zamonaviy xavfsizlik tizimlari ma'lumotlarni himoya qilishga yordam beradi.

Xarajatlarni kamaytirish: Banklar uchun filiallar sonini kamaytirish va avtomatizatsiyalash orqali xarajatlarni kamaytirish imkonini beradi.

Qolaverki, raqamli moliyaviy xizmatlarning rivojlanishi quyidagi ijobiy oqibatlariga olib keladi:

- Iqtisodiyotning o'sishiga hissa qo'shish;
- Bank tizimining samaradorligini oshirish;
- Aholining turmush darajasini oshirish;
- Korrupsiyaga qarshi kurashga yordam berish.

Raqamli texnologiyalar moliyaviy xizmatlar sohasini tubdan o'zgartirmoqda. Bu o'zgarishlar mijozlarga ko'proq imkoniyatlar yaratadi, bank tizimining samaradorligini oshiradi va jamiyatning moliyaviy inklyuzivlik darajasini oshiradi. Biroq, raqamli transformasiya jarayonida bir qator muammolar mavjud bo'lib, ularni hal qilish uchun tizimli yondashuv talab etiladi.

ADABIYOTLAR

1. "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 11.09.2023-yildagi PF-158-son Farmoni.

2. “Raqamli O₂zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to₂g₂risida”gi O₂zbekiston Respublikasi Prezidentining 05.10.2020-yildagi PF-6079-son Farmoni.
3. “Raqamli xizmatlar qamrovi va sifatini oshirish hamda soha, tarmoq va hududlarni raqamli transformatsiya qilish chora-tadbirlari to₂g₂risida”gi O₂zbekiston Respublikasi Prezidentining 24.05.2023 yildagi PQ-162-son qarori.
4. Abdurashidova Marina Sagatovna and Muhammad Eid Balbaa. 2022. Digital Transformation of the Industrial Sector: The Case of Uzbekistan Economy. In The 6th International Conference on Future Networks & Distributed Systems (ICFNDS '22), December 15, 2022, Tashkent, TAS, Uzbekistan. ACM, New York, NY, USA, 7 pages. <https://doi.org/10.1145/3584202.3584222>
5. Balbaa M., International Transport Corridors, Innovatsiya Nashriyoti, Tashkent, 2022.
6. Bepalyy, Sergey. (2022). “Transport Infrastructure of the Countries of Central Asia: State and Development Trends.” Transportation Research Procedia 68: 766–70. <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2023.02.106>.
7. Dadabaev, Timur, and Nigora Djalilova. (2021). “Connectivity, Energy, and Transportation in Uzbekistan’s Strategy Vis-à-Vis Russia, China, South Korea, and Japan.” Asia Europe Journal 19(1): 105–27.